

Мирко КОВАЧ

КАМЕН ЗАЉУБЉЕНИХ

Ања је поваздан на мансарди, слика манијачки. Стално је проматрам, из сваког кута и положаја. Волим да изађем на терасу мансарде и леђима се наслоним на заштитну ограду. Цела страна зида према тераси је у стаклу. Одмах иза стакла, за штафелајем, седи Ања. Слика и пуши на дугачком цигаршпицу. Облизује језиком своје лепе и пуначке усне. Ања је сочна и разбарушена. Повремено окрене колена према мени, покаже ми бутине. Нагло устаје, измиче се натрашке и са одстојања, дуго и кроз трепавице, проматра своју нову слику. Приђем и положим обе руке на стакло. Што то чиним? Па хоћу боље да је видим, чезнем за њом. Док зури у своје платно, она је посве одсутна. А слика птичија гнезда у пламену. Баш су сурове те слике; значи разорен је живот још у зачетку. Тада се осврнем и гледам београдске кровове. Много је чађи и црних зидова.

Рекох ли да јој је овај атеље уступљен на годину дана. Њен колега из класе отишао је у Париз да тамо окуша срећу. Не верујем да ће успети. Тако је сметен и женскаст; богме танушан уметник. Шта то зачух? Ања одгурну штафелај, баци кист. Угаси тек упаљену цигарету. Сркну последњи гутљај кафе. Рече, ово што сликам је ђубре! Изађе на терасу. Сунце беше велико и жуто, тик иза кровова. Тоне према заласку. Ања се привија уз мене, мази се. Њена коса мирише на терпентин и боје. Милује ми прса и стомак. Постане похотљива. Раскопча моје панталоне, смакне их низ бедра. Док клечи, њен језик узнемирено палаца. Лице јој је благо, лебди на њему мекана светлост. Очи се сјаје. Пратим још само четврт сунца, али и то склизну. Велика сенка мину изнад нас. Оде дан.

Сада ћу и то да офирам. Нас двоје се већ данима растајемо. Кињимо се и оптужујемо међусобно. Има ту болесне љубоморе, али и мржње. Надмећемо се у увредама, позлебујемо једно друго. Каткад се и потучемо. Онда долази опроштајна шева и час растанка се одгађа. Одлучимо да је овог пута свршено међу нама, свучемо се и одемо у кревет. Почне мелодраматична љубав. Све речи које се чују звуче као задње. Свему је крај. Нема помирења, постоји само опроштајна сеанса. Шевимо се и плачемо. Уживамо у том сланкастом укусу, лижемо се и претерујемо у томе. Њушкамо се, размењујемо дах. Грлимо се и осећамо снагу бола. Знамо да је то страст. Тема растанка постала је наш ужитак. То смо обоје открили и то нам

се допало. Чим ућем уњу, мора се знати да нам је то последњи пут. Тако се страсти разбукте. Пролазимо кроз патњу, свршавамо заједно гушећи се у сузама. Знате, понекад ридамо. Какво је то само-мучење? Не описујем ни стоти део онога што ми стварно радимо. У тој оргији наша је машта много живља него сад док пишем. Не износим детаље, не наводим многе речи, чак и поступке ревидирам, а има стања која се напросто не дају описати. У мени још постоји нешто стидљиво и обзирно. Вулгарности ми сметају. Никако да превладам неку патријархалну свест. Суспрежем се и увек нешто потискујем.

Ања је у купатилу, тако је раздрагана. Јој што је лепо кад каже, још миришем на тебе! Боже, па ми смо створени једно за друго. Што се онда растајемо? Луди смо! Хоће да је посматрам док се купа; то је узбуђује. Тражи да га извадим и да се понашам као манијак у парку. Удовољавам јој. Каже ми да се најавио др Илић, жели да купи њену слику. Има ли доктор лове? пита. Та он је чудан колекционар, купује будзашто, махом код студената Ликовне академије. Редовно посећује њихове школске изложбе, има њуха за таленте. Упеца младе људе кад су у кризи. Тако је дошао до слике Даде Ђурића, уље на платну 60x48. То је распаднута лутка која има једно живо, људско око. Та бачка слика најављује будућег генија. Тошковића је сместио на Ф одељење у време кад сликар није имао где да спава ни шта да једе. Заузврат је добио више цртежа душевних болесника. Откупио је скице Мишела Контића. Шејки је посуђивао ситну лову, тек за кафану, а уместо дуга примао је сличице на кутијама разних облика, било да су од цигарета, чаја, помаде, каквог парфема или пасте за ципеле. Поседује лепу колекцију тих минијатура. За један сребрни прстен добио је серију Главуртићевих цртежа *Бициклести*. Радовао се јефтиној слици, мада није био шкртац. Дружио се с младићима, чашћавао их и водио на концерте. Нису то били неки издаци. Сам није имао готово никаквих прохтева. Мало је трошио на храну, а на одећу још мање. Ципеле су му дуго трајале; пенцетирао их је и по два пута. Кад је кишовито и блатњаво носио је каљаче. Куповина угља била је његов највећи годишњи издатак. Живео је у старој породичној кући коју није лако загрејати. Три каљеве пећи гутале су огрев. Ту су становале његове сестре Ксенија и Драга. Једна је била уседелица, а друга удова без деце. Биле су штедливе, чак су и од кућног буџета знале да ушпарају. Обе су се поносиле што потичу од славне песничке лозе. Њихов брат није држао до тога, и то су му замерале. Чинило им се да он не поседује оно урођено породично господство. Много је сумњивог света око њега. Једном је омаловажио очеву и дедину поезију, а сестре су већ помислиле да им је брат зрео за посматрање.

Мој пријатељ др Илић уистину је био човек образован, префињеног укуса, боем у срцу а песник у души. Био је склон посрнулим момцима. Пленио је својим шармом, лакоћом и смислом да саслуша друге. То га је красило и пре него је постао психијатар. Људи су му се поверавали. Умео је да каже, хајде да се исповедиш. Одвуче свог пацијента у неки будак. На свом одељењу никад није

испитивао у соби предвиђеној за то. Одвео би болесника на таван, у подрум или котларницу. И сам је волео да тумара кроз магazine и складишта, кроз болничке лавиринте и ходнике. То га је привлачило и у непознатим градовима. Мотао се по замршеним квартовима, залазачо у свакојаке рупе и сокаке. Странпутице за њега беху путевни, завоји и спирале усправне лествице. Тада је увек мислио само на себе. Лутања су потпуне концентрације, сажимања растрзаних мисли. Са својих путовања јављао ми се разгледницама. Привлачило га је нешто скровито, тамно и недокучиво.

Др Илић није веровао у психијатрију. Лудило је подржавао као поглед на свет. С пацијентима је ступао у савезништво; заједно су се бенавили, хтео је да буде луђи од њих. Често је истицао да сваки здрав човек жели да остави утисак како је помало лудакаст. Не могу се нормалне душевне функције прогласити обољењем да би психијатри тлачили нечију душу. Танке су нити психе, крајности су ближе него што се мисли. Он је творац појма *кристалне решетке*. После је то Главуртић разрадио на свој начин, помало шашаво, али духовито и опчињавајуће. Такав је, генијалан, па то заслужује посебно поглавље, ако будем имао снаге и воље да се њиме још бакћем. Овде износим мало од те успешно обрађене идеје, тек да свратим позорност на ту филозофију. Наиме, само танке, крхке и прозирне решетке раздвајају супротне светове. То је кристална мрежа коју је тешко размрсити. Често не знамо спаја ли или дели ум од лудила, посрнуће од отмености, дух од ништавила, мушко од женског, сан од јаве, добро од зла. У сваком случају све је то крхко и зачас се разбије. Лако се пређе из једног поља у друго, лако добричина посегне за недопустивим и постане opak, лако се миран грађанин преобрати у злочинца. О томе мој пријатељ др Илић уме да разговара, а Главуртић то описује, па чак и слика.

Доктора сам упознао у вешерају, на његовој клиници. Тада сам се гађао с једном болничарком; хтела је да роди моје дете. Др Илић ми је помогао. Седели смо у вешерници. Гњечило је хлеб и правио мале грудвице. Стално ме гађао. Штитио сам се длановима. Кад год би ме погодио, церекао се. Ту смо почели о сновима. Причао сам наизменично стварне догађаје и снове. Чинило ми се да то није много подвајао. Ако лепо приповедам какву згоду из живота, дочекао би ме будаластим питањем: И шта је било кад си се пробудио? Причао сам морбидне снове разврата и секса с децом, а он је почео да се клибери. Рекао је, чувај се тога, не упуштај се у опасне игре! Као да се то мени заиста десило! Да ли се то он шегачи? Или хоће да каже како постоји само *једно* које се удваја! Што изводи? Како је то алхемичарско мудровање? Верује ли да све извире из несвеснога и прелази у видљиво? Потичу ли ствари од *једнога*, медитацијом *једнога*? Какве су то методе? Бакнутог ли доктора, боже мој! Али га волим као пријатеља!

Звонце се огласи. То је др Илић, долази због Ањине слике *Распеће* коју је запазио на једној групној изложби. Слика је мањег формата, уље на дасци. На њој је крст у пламену, а цео пејзаж у усијању. Из песка ничу гроздови ватре, чак се и птица попут буктиње суновраћује према земљи. Све гори осим Христа. Обнажен је,

нема ни оног платна преко бокова. Шиљати пламени језичци лижу његова стопала, али не могу даље. Христ одолева ватри. Др Илић, лисац који је нањушио лепу слику, неће одустати док је не добије. На све је спреман осим да плати како ваља.

Ања изађе из купатила, протресе мокру косу. Капље се растрше и по мом лицу, мирис шампона запахну ме. Она је гола. Овако ће да га примим, рече. Да видимо хоће ли се доктор шокирати! Ања обује сандале с високом штикллом тако да се њене ноге још издуже, а тело добије у виткости. Гледам је с леђа док прилази вратима. Гиба се у боковима, узбудљиво хода. Једном се осврну према мени и притом забаци мокру косу која се раскошно проспе по раменима. У стилском огледалу крај врата улових одраз њених сиса. Јесте ли ви, докторе? пита Ања. Да, зачух глас мог пријатеља. Уђе, али малчице устукну; ипак је био изненађен. О, узвикне лако. Да нисте егзибиционист? Не! Зашто? рече Ања. Или нисте свесни да сте голи? рече др Илић. Нисам гола, рече Ања. На себи имам прозрачну хаљину! Ох, да, рече др Илић, ви сте мистично тело! Он ступи у атеље, примакне се штафелају. Смркава се, али још не палимо светла. Др Илић се осврне и каже, свуда сијају ваше слике. Оне су овде светло, каже. За мене је пак Ањино тело слика која обасјава моју нутрину.

Доктор је обучен немарно као и увек. На себи има белу најлон кошуљу. Прозирно је па се кроз њу виде маље на његовим прсима. Тај човек је космат, длаке му досежу до грла. Цемпер је раскопчан, просто виси на уским и малко повијеним раменима. Почне да прича о својој пацијенткињи која није у стању да разговара док се не свуче. Њу рухо спутава. Она се ослобађа овоземљаког оклопа, враћа се природи. Тада је весела. Наг, као од мајке рођен, значи чедан и истинит. Често сневате да сте голи у друштву: упита Ању. Она се закикоће и каже, обично сањам змије! Психијатар капира да га Ања изазива и наводи на еротско тумачење. Тада почнемо разговор о сновима. Мој пријатељ примењује своје шашаве методе. Каже, ви сањате да сте голи у присуству вољеног младића и једног идиота који жели вашу слику! Размислите о значењу. Чезнете за чистотом. Псалмисти кажу, створи ми Боже чисто срце. И ви кукате за тим. А ваша голотиња, тај сан који вас излуђује, то је молитва над провалијом ваше моралности! Ања се замисли за тренутак, а потом рече: Ако је и ово сан, онда стварност не постоји! А можда је све стварност, каже доктор. Чини ми се да лудорије др Илића, та изокретања и недоумице, лако пале код уметника, примају их дегињасто! Тада се укључим у разговор. Кажем да често сањам децу. У мојим сновима новорођенчад говоре, кажем. Мале слатке девојчице љубе ме! То су тегобни снови, кажем. У њима нема ничег веселог. Др Илић хода тамо-амо, тумачи то као враћање изворима. Живот је спарушен и природно је да тежи за обновом. Деца су патуљаста богови, каже.

Ања је све узбудљивија, зурим у њу појудно. То тело у помрчини краси ореол путености. Дојке се истиче у некој тајновитој форми. Узимам њене вреле и пуначке прсте, стављам их у уста и не марим што је тај укус трпак и помало отужан. Та ја размишљам о

тмини, о томе како се с њом згушњава и све остало. У тој сексуалној љуштури све постане тескобно и напето до распрснућа. Носим се са својим пожулама и нагонима; осећам како пулсира ерекција. Хтедох да предложим шеву у присуству психијатра, али Ања шмугне према орману, облачи хаљину са цветним дезеном боје вагре. Упали светла и рефлекторке изнад штафелаја. Ишчезне дотадашњи еротски набој. Остадох без мисли о разврату. Моја блудна поља прекрије маглуштина.

Ања ставља слику на штафелај. Дуго је проматрамо, а доктор приђе на коленима, пиљи изблиза. Одмакне се и седне у столицу од плетене трске. Бићу несрећан ако не доћем до те слике, рече. Ања шути. Не усубујем се да било шта изузустим плашећи се да не покварим посао. Немам новаца, рече доктор. Продајте нешто од оног ђубрета између два рата, каже Ања. То су породичне слике. И не припадају само мени, каже. То је смеће, каже Ања. Тада доктор поскочи, ухвати Ању за ресицу уха. Фино, каже. Имате пробушене уши. Даћу вам прекрасан пар наушница. Припадале су мојој мајци. Вади кутијицу, отвара је. У мало сатенско јастуче збодене су минђуше. Старе су, каже др Илић. Купљене у антикварници 1928. године. Ања је луда за накитом, тада не уме да се обузда грамзивица! Све што је лепо волела би да је њено, али то не може. Себична је и то не скрива; та мучи ли њу нешто, подривају ли је сумње? Дивимо се том пару наушница; заиста су лепо урађене. Танку сребрну жицу Ања удене кроз ухо и то је заболи. Кратко и дражесно цикне отворивши уста похотно, еротично. Па ја њу више и не умем да сагледам друкчије осим кроз призму секса, а то није њена једина страна. Та цура је мистерија и не може се свести на једно. То само говори о мени. Наиме, прост сам и недорастао створењима која поседују моћ. Али сада држим другу наушницу међу прстима и посматрам је. Овоидног је облика, а при врху је извађен један сегмент. У фасунгу је постављено брушено стакло црвене боје, а око њега пет кованих гранула. Цела површина испуњена је филиграном и ситним гранулама. Ето, погодба је успела. Сада минђуше лепе Ањине уши, додају њеној фигури нешто раскошно и блудно. Мора да има циганске крви у њој; тако је отмена и вулгарна у исти мах. Др Илић узима слику и одлази. Одмах се бацамо једно другом у загрљај, грабим њене дојке тако похотљиво и жестоко. Тада ми се учини да минђуше зраче. Па то је рубин! узвикнем. Камен заљубљених! Спустих Ањину главу на јастук. Ти рубини блесну као капље крви, потече из њих неки чудан сјај. То нас опија и подстиче жудње. Отпочне дуга љубавна ноћ, тај огањ страсти и покољ полова.

(Из романа »КРИСТАЛНЕ РЕШЕТКЕ«)